

незрозумілою, зростає кількість прихильників, яких підкорила щирість примітивістів. Адже це мистецтво задля любові до мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Дженіфер Кан Чи справді наївне мистецтво таке вже наївне? [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ukrainian-naive.com/publication/cahn_assey.
2. Історія декоративного мистецтва України: У 5 т. (Голов. ред. Г. А. Скрипник; науковий редактор Т. В. Кара-Васильєва; НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського). – К., 2007 – 2016.
3. Кириченко О. І. Вивчення українського народного примітиву ХХ століття в курсі історії образотворчого мистецтва для художніх спеціальностей вищих навчальних закладів (до постановки проблеми) [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.osmerkinmuseum.kr.ua/hmus/2011c1_u.html.
4. Кириченко О. І. Вивчення українського народного примітиву ХХ століття в курсі історії образотворчого мистецтва для художніх спеціальностей вищих навчальних закладів (до постановки проблеми).[Електронний ресурс]/ О. І. Кириченко// Художньо-освітній простір України в контексті новітньої історії: вибрані матеріали. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ, 2007. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/kns1_4.php.
5. Маценко М. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ukrainian-naive.com/publication/matsenko_essay.
6. Поліщук Т. Скарби з приватних колекцій [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/naprikipinci-dnya/skarbi-z-privatnih-kolekciy>
7. Пошивайло-Марченко Т. М. Український наїв: особливості народної картини кінця ХІХ – ХХ століття. [Електронний ресурс]. / Т. М. Пошивайло-Марченко // Сучасний стан та перспективи розвитку народознавчої науки в Україні: збірник матеріалів Круглого столу, присвяченого пам'яті В. Т. Скуратівського. – Київ, 2008. – 250 с. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_6_10.php.
8. Пушкар'єв А. Спогади про Марію Приймаченко [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://artvertep.com/print?cont=8355>.

Сікаленко О.Ю.

студентка,

*Науковий керівник: **Свинаренко Н. О.***

кандидат історичних наук, доцент,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

НАЙСТАРІШІ АРХІТЕКТУРНІ СПОРУДИ ХАРКОВА

Велику роль у формуванні історії міст мають будівлі, які створювались упродовж багатьох років. Вони є одним з фундаментів зародження культури та головних аспектів політичного, економічного та соціального розвитку. Будівлі можуть розповісти про події, які відбувалися в місті шляхом встановлення функції споруди, яка архітектура була притаманна у певний час та які верстви населення проживали у ньому. Деякі споруди пройшли крізь століття й збереглися до нашого часу зі своєю унікальною історією.

Метою даної роботи є узагальнення історичної інформації про найстаріші архітектурні споруди Харкова, збережені до наших днів. Місто Харків засноване у 1654 р., налічує багато старовинних будівель. Вони можуть розповісти та надати можливість доторкнутися до історії минулих століть на власні очі. На час заснування Харкова активно будувалися церковні споруди, але багато з них не дожили до наших днів. Перші дерев'яні храми знищив неблаганний час і пожежі, але набагато більше церков зруйнувало недбале ставлення радянської влади. Та, незважаючи на це, в Харкові залишилися історичні пам'ятки храмової архітектури. Наприклад, Успенський собор, який стояв біля витоків зародження православного життя Харкова. Спочатку була побудована дерев'яна церква Успіння Пресвятої Богородиці в 1657 р., після заснування міста, яка розміщувалася у фортеці трохи південніше сучасної будівлі Успенського собору. На відміну від інших храмів, вона не відрізнялася багатим оздобленням, а замість ікон городяни молилися паперовим плакатам із зображенням святих. Згодом, дерев'яний храм занепав, тому в 1685 р. починається будівництво першого в Харкові кам'яного собору, що став також першим кам'яним будинком Харкова взагалі. Освятили храм в 1688 році. Він був п'ятиглавий, хрестово-купольний, з окремою шатровою дзвіницею. Однак простояв собор недовго, 3 травня 1733 р. вибухнула одна з найсильніших за всю історію міста пожежа, яка знищила 300 дворів і храм теж потрапив у гирло вогню. Але вже в 1734 р. його відновили. Та з часом, в стінах, які постраждали від пожежі, з'явилися значні тріщини, і будівлю довелося розібрати дощенту. У 1771 р. з благословення митрополита Київського Самуїла (Міславського) почалося зведення нової Успенської церкви. Остаточо всі оздоблювальні роботи були завершені в 1783 р. Через декілька десятків років, головною визначною пам'яткою Успенського собору стає Олександрівська дзвіниця, зведена на честь імператора Олександра I і перемоги російського народу у Вітчизняній війні над Наполеоном Бонапартом. Увінчана золотим куполом, дзвіниця привертає увагу простотою і величчю, строгістю форм. Висота вежі досягає майже 90 м. До 2006 р. вона була найвищою будівлею міста. Під час Великої Вітчизняної війни багато будинків навколо Успенського собору лежали в руїнах, і тільки храм і його дзвіниця майже не постраждали від бомбардувань і вибухів. Уже в кінці 1950-х почалося відновлення церкви. Після капітальної реставрації в 1986 р. в Успенському соборі відкрили Будинок органної та камерної музики Харківської обласної філармонії з двома концертними залами. У вівтарній частині храму встановили унікальний чеський орган [1]. І хоча в 2009 р Успенський собор був переданий Харківській єпархії, зараз в храмі, як і раніше, проходять концерти органної музики. Архітектура дзвіниці часто приваблює людей мистецтва – місцевих фотографів та художників, роботи яких виставляються на алеях поблизу церкви.

Прогулюючись містом можна помітити ще одну старовинну будівлю, яка знаходиться на одній з найстаріших вулиць Харкова. На сьогоднішній день тут збереглося безліч старих будівель, вік яких налічує понад 100 років. Цією будівлею з дивовижною історією є нинішній центральний морг. Витоки діяльності старовинної споруди аж ніяк не такі страшні. Достовірно невідомо,

коли був побудований цей особняк, але на плані міста 1804р. в числі перших чотирьох кам'яних будівель, зведених на цій вулиці, він вже значився. Дивно, що одна з небагатьох садиб XVIII ст. в Харкові зберегла свою зовнішню архітектуру фактично в первозданному вигляді до наших днів. Спочатку будинок належав колезькому секретарю, після тут жив громадський діяч і колекціонер, в тому числі рідкісних картин Борис Філонов. Але в 1818 р. особняк Філонова був куплений під інститут шляхетних дівчат – першого навчального закладу для жінок на півдні Росії. Тут навчалися доньки дворян, які розорилися. Після переїзду інституту в нову будівлю до 1869 р., в будинку базувався гарнізон внутрішньої варти. А в 1869 р. тут відкрилася перша в Харкові лікарня для малозабезпечених – Олександрівська. До речі, карета першої в місті швидкої допомоги в 1910 р. виїхала з воріт саме Олександрівської міської лікарні. З 1922 р. і до цього дня старовинну садибу, яка є пам'ятником архітектури, займає бюро судмедекспертизи [2].

Наступною старовинною будівлею в Харкові, яка грає важливу роль й на сьогоднішній день відноситься одна з пожежних частин міста. Діяльність залопанської пожежної частини № 3 бере початок ще з 1845 р., коли за задумом архітектора А.Алферова була побудована належна їй велика триповерхова станція з високою вежею-каланчею. На території частини розташовувалися особовий склад підрозділу пожежної охорони та стайні. Крім цього, поруч було побудовано поліцейське управління і приміщення для утримання арештантів. Все це склало єдиний архітектурний комплекс. У той час Харків переважно складався з дерев'яних будівель і пожежі ставали справжнім лихом. У цій будці сидів постовий і спостерігав за містом. У XIXст. весь Харків було видно з каланчі, як на долоні. Тривожний сигналом був сильний дим над дахами, на який миттєво реагували пожежні та їхали на допомогу. Пічне опалення було причиною дев'яноста відсотків пожеж у Харкові. Навіть в 1913 р., майже сто років потому, після будівництва вежі зі ста було помітно сімдесят пожеж. В 1908р. будівлю пожежної частини реконструювали за пропозицією архітектора Б.М. Корнієнко [3]. На сьогоднішній день ця будівля пожежної частини є найстарішим серед подібних в Україні. У XXI ст. функція цієї будівлі не змінилася, тут як і раніше працюють пожежні (тепер – Служба порятунку МНС) по сусідству з поліцейським управлінням. У 2011 р. на вежу пожежної частини встановили флюгер. Згодом будівля вимагала реконструкції і міська влада виділила частину бюджету на подібні роботи. На даний момент пожежній частині нічого не загрожує і вона працює в своєму звичайному режимі, який не покидає її вже більше 100 років.

Про освітнє життя XIX ст. може розповісти будівля, яка зараз знаходиться на вулиці Римарській 11. Вона вважається головним довгожителем серед харківських шкіл – гімназія № 6. Саме вона залишилася вцілілою упродовж багатьох років. Історія цієї установи бере початок в 50-х роках XIX ст. За наказом імператора Олександра II з 1856 р. в губернських містах почали з'являтися жіночі школи і в 1858 р. голова Дворянського зібрання Харківської губернії відкрив збір коштів на створення в Харкові жіночого училища. Вже в 1860 р. в училищі почалося навчання. За наказом імператора новий навчальний

заклад було названо Маріїнським на честь імператриці Марії Олександрівни. Через шість років міська дума віддала училищу для будівництва пустир – колишню садибу губернатора Івана Бахтіна. У вересні 1869 р. в новій будівлі почалися заняття. В училищі було сім класів для виховання шляхетних дівчат. Щорічно гімназія випускала 32 учениці, багато з яких стали в майбутньому начальницями, вчительками в кращих навчальних закладах. 1 вересня 1943 р. сюди прийшла вчитися наша славетна землячка Людмила Гурченко, яка стала згодом легендою кінематографа (зараз на фасаді будівлі висить меморіальна табличка з ім'ям Л.Гурченко). Уже в 1945 р. гімназія зазнала змін, вона злилася з чоловічою середньою школою № 58. З другої чверті 1956 р. перетворена в школу з поглибленим вивченням англійської мови, яке починалося з першого класу та викладанням ряду предметів англійською мовою. З тих пір назва школи змінювалося не раз, але на 140-річний ювілей, закладу повернули історію: вона стала називатися Харківської гімназією № 6 «Маріїнської гімназією». За рішенням Харківської обласної Ради народних депутатів від 02.09.1991 р. за № 236 школа № 6 з поглибленим вивченням англійської мови реорганізована в українську гімназію № 6, з 2005 – Харківську гімназію № 6, з 2011 – Харківську гімназію № 6 «Маріїнська гімназія». Упродовж першого десятиліття ХХІ ст. дана школа була лауреатом більшості районних та всеукраїнських конкурсів, щорічно колектив гімназії нагороджується почесними грамотами за високий рівень підготовки закладу до нового навчального року [4]. Проходячи повз Маріїнської гімназії, так і не скажеш, що цій будівлі вже більше 140 років. Завдяки реконструкціям, які не знищують, а, навпаки, зберігають дух архітектури кінця ХІХ ст. можна беззаперечно зануритися в атмосферу тих шкільних днів.

Відзначити культурне життя харків'ян того ж часу може не менш цікаве місце зі своєю незвичайною історією, а саме театр Муссурі. У 1908 р. підприємливий харків'янин Герасим Муссурі вирішив побудувати найбільший цирк у Європі, автором якого був архітектор Б.М. Корнієнко. Задумка вдалася лише частково – до 1911 р. на вулиці Благовіщенській з'явилася будівля, яка вміщувала в себе 5750 глядачів. Вона була незвичайна: купол, який не мав ніякої опори, височів над манежем на 70 метрів, а сама арена перебувала нижче рівня землі і була рухомою. Тут можна було втілити будь-яке творіння циркового мистецтва. Однак популярності новий цирк так і не придбав (за непідтвердженою інформацією – через нещасні випадки, якими закінчилося кілька виступів). У 1912 р. будівлю переобладнали під оперний театр, який став носити назву «Муссурі». Але шокуюча розкіш не підкорила ні глядачів, ні постановників, які визнали театр непридатним для опери. Муссури розорився, а його театр пішов по руках. Після революції арену театру стали використовувати як майданчик для політичних зібрань. Тут депутати VII з'їзду Рад голосували за утворення СРСР. В цій будівлі у 1919 р. була прийнята конституція УРСР. Зараз театр належить приватній особі, з якого мали намір зробити виставковий центр, пізніше казино. Це архітектурне творіння занепало і за останні 20 років театр горів не менше 10 разів, його стіни покриті тріщинами, але період реконструкції весь час відкладається. У 2005 р. будівлю

театру було вилучено з переліку пам'яток архітектури [5]. Кілька років тому тут збиралися підлітки готи, а зараз театр лише зрідка відвідують дідгтери і сталкери, залучені загадковістю історії цього місця і незвичністю споруди.

Таким чином, історія створення архітектурних споруд Харкова різноманітна, вона вражає своєю величчю та унікальністю. Освітлено декілька будівель з найцікавішою історією існування, однак місто може пишатися ще багатьма іншими будівлями з історичною цінністю. Сучасні витвори архітектури через певний час і для наших нащадків будуть історичними пам'ятками, які досліджуватимуться місцевими вченими, бо місто Харків зараз створює багато сучасних будівель з незвичайними архітектурними рішеннями.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.eparchia.kharkov.ua/churchinfo/33>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://kh.vgorode.ua/news/dosuh_y_eda/54944
4. Багалій Д.І., Міллер Д.П. Том перший «Історія міста Харкова за 250 років його існування (з 1655-го по 1905-й рік)», 1995. – 168–170 сс.
5. Офіційний сайт Харківської гімназії «Маріїнська гімназія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gymnasium6.edu.kh.ua>
6. Парамонов А.В. Титар. Матеріали до історії Харківського театру. – ВД «Райдер», 2007. – 288 с.

Слободинська С.С.

студентка,

Інститут історії, етнології і права

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ НІДЕРЛАНДІВ У XVI СТ.

У XVI ст. Нідерланди вийшли на новий рівень розвитку, коли капіталістична система показала переваги подальшого суспільного розвитку. На політичній карті Європи Нідерланди вважалися територіальними колоніями Іспанії, в якій переважала феодальна система господарювання, що стримувала подальший економічний розвиток Нідерландських колоній. Як і будь-яка середньовічна держава, Іспанія вимагала асигнувати кошти з-під владних територій для утримання іспанського двору, адміністрацій та на інші потреби. Нідерланди, які переживали економічний підйом, відчували постійний тиск з боку метрополії. В результаті виникли протиріччя між Іспанією і Нідерландами, який заклав основи для майбутнього протистояння метрополії і колонією, що не могло не вилитись у збройний конфлікт. Необхідно розглянути економічний аспект, який призвів до виникнення революційної ситуації в Нідерландах.